

KNJIŽNICA BREŽICE

KNJIŽNICA
semen
IZPOSODI • VZGOJI • DELI

KNJIŽNICA SEMEN

Knjižnica semen je eden od načinov ohranjanja biotske pestrosti kulturnih rastlin.

Temelji na menjavi semen ter ozaveščanju in povezovanju lokalne skupnosti.

S svojim delovanjem omogoča izmenjavo dobrih praks, predvsem pa prek pridelave rastlin iz izposojenih semen spodbuja ohranjanje tradicije pridelave domačih semen. Knjižnice semen so se začele pojavljati že kmalu po letu 2000, in sicer najprej v ZDA. Veliko jih je prostor našlo prav v splošnih knjižnicah.

Glavno vodilo vseh knjižnic semen je promocija biotske raznovrstnosti, lokalne pridelave hrane, samooskrbe in – kar se največkrat poudarja – vrnitev semen v roke ljudi.

ZAKAJ SPLOŠNE KNJIŽNICE?

Splošne knjižnice ponujajo vedno več inovativnih dejavnosti in s tem pomembno vplivajo na lokalno skupnost, v kateri obstajajo – tudi glede vsebin, ki niso neposredno povezane z njihovim delovanjem, kot npr. prehranjevanje, revščina, zdravje, trajnostni razvoj in dobro počutje.

Z umeščenostjo knjižnic semen v splošne knjižnice želimo knjižničarji izpostaviti izobraževalno funkcijo knjižnic ter posameznika spodbuditi k aktivnemu delovanju v skupnosti in ohranitvi kulturne in naravne dediščine (semena to so), pa tudi k ustvarjanju vezi med člani skupnosti. To se sklada z našo tradicionalno vlogo in proaktivnim pristopom, ki ga sodobne knjižnice poudarjamo. S svojim delovanjem podpiramo Agendo 2030 za trajnostni razvoj, ki je bila sprejeta na vrhu OZN septembra 2015. Izmed sedemnajstih zastavljenih ciljev s Knjižnico semen zasledujemo predvsem cilj številka 15, ki govori o ohranjanju biotske raznovrstnosti in trajnostni rabi tal.

KNJIŽNICA SEMEN V KNJIŽNICI BREŽICE

V Knjižnici Brežice se s svojo bogato knjižnično zbirko in aktualnimi storitvami odzivamo na dražljaje iz lokalnega okolja. S knjižnico semen opozarjamo, da se ekološka problematika v najširšem pomenu dotika čisto vsakega pripadnika naše lokalne skupnosti in si pred njo ne smemo zatiskati oči.

Poslanstvo Knjižnice semen je povezovanje lokalne skupnosti, ozaveščanje o lastni pridelavi semen in opozarjanje na pomen samooskrbe, sonaravnega vrtnarjenja in biotske raznovrstnosti.

GLAVNE INFORMACIJE

1

Kje je Knjižnica semen?

V Knjižnici Brežice pri izposojevalnem pultu.

2

Kako deluje?

Knjižnica semen deluje kot vsaka druga knjižnica, le da si v njej ne izposojate knjig, temveč domača semena, iz katerih vzgojite rastline, in nato pridelate nova.

Del teh semen nato vrnete v knjižnico.

3

Komu je Knjižnica semen namenjena?

Knjižnica semen je namenjena vsem posameznikom, ki doma pridelujejo svoje vrtnine, se zavedajo pomena zdravih domačih semen ter so pripravljene za skupno dobro darovati nekaj svojega časa in truda.

4

Ali moram biti član Knjižnice Brežice, če si želim izposojati semena?

Da. Če želite postati član Knjižnice semen, morate biti član Knjižnice Brežice. Vsi, ki se boste včlanili v Knjižnico semen in v njej aktivno sodelovali, boste prvo leto oproščeni članarine v Knjižnici Brežice.

5 Kako si izposodim semena?

Za izposojlo semen je pripravljena posebna aplikacija, ki omogoča pregled nad kroženjem semen in je namenjena samostojni uporabi. Za pomoč se lahko obrnete na zaposlene v knjižnici, ki vam bodo z veseljem pomagali.

Preverite, katera semena so na voljo za izposajo.

Izposodite si lahko največ pet vrečk semen na dan (eno vrečko posamezne vrste semen).

Naenkrat imate lahko izposojenih deset vrečk.

6 Imam semena, ki bi jih rad daroval Knjižnici semen. Kako lahko to storim?

Zelo bomo veseli vsakega daru. Paziti morate le, da semena vzgajate sami in da poznate osnovne podatke o rastlini, saj jih boste morali vnesti v poseben obrazec. Ob prihodu v knjižnico vas bodo čakale naše vrečke za shranjevanje semen ter navodila za postopek vnosa semen v bazo.

7

Kdaj vrnem semena, ki sem si jih izposodil?

Izposojena semena doma posejete na svojih vrtovih. Rastline vzgajate naravno ter semena vzamete iz najboljših plodov. Semena posušite in del teh vrnete v Knjižnico semen.

8

Kaj, če seme ne kali oziroma rastlina ne obrodi?

Tudi to se lahko zgodi. V tem primeru pridete v knjižnico in v sistemu označite, da gojenje rastline ni bilo uspešno, ter navedete razlog.

9

Ali se bodo semena izposojala celo leto?

Knjižnica semen je aktivna v sezoni vrtnarjenja – to je od začetka februarja do konca oktobra, v času odprtosti knjižnice.

Za kalitev semen lahko uporabite že uporabljeno embalažo. Zelo priročna je embalaža za jajca.

Naše babice in dedki so vedno sami pridelovali semena. Vprašajte jih, ali jih še vedno pridelujejo. Stare sorte so neprecenljive.

10

Kako vem, da so semena, ki si jih izposojam, res domača?

Knjižnica semen deluje na zaupanju: vsak član odgovarja za semena, ki jih prinese. Knjižnica Brežice ne prevzema odgovornosti, ki je povezana z vzgojo semen, rastlin, plodov in njihovim uživanjem.

11

Bojim se, da nimam dovolj znanja za pridelavo semen.

Knjižnica Brežice ima v svoji zbirki veliko gradiva, v katerem lahko poiščete osnovne informacije za vzgojo rastlin in pridobivanje semen. Nekaj predlogov najdete tudi med izpostavljenimi knjigami v knjižnici semen. Redno organiziramo tudi izobraževalne delavnice, predavanja in srečanja na to temo.

1

Pri vzgoji in izmenjavi semen moramo delovati odgovorno in misliti na kakovost semen, ki jih bomo prinesli v knjižnico.

2

Pri odbiranju rastlin za nadaljnje razmnoževanje izberemo vedno najlepšo in najboljšo rastlino, ki nam zraste na polju, njivi ali vrtu.

3

Upošteevamo značilnosti, ki jih ima rastlina glede opraveševanja oziroma medsebojnega križanja, in jo sejemo na primerni oddaljenosti (pazimo na dobre in slabe sosedje).

4

Rastline skušamo vzgajati čim bolj naravno (brez umetnih gnojil in drugih fitofarmaceutskih sredstev).

5

Pri pobiranju semen shranimo le zdravo in močno seme, nekakovostno izločimo, odstranimo še primesi in morebitne škodljivce.

8

Če nam iz sejane rastline ne uspe pridelati semena, v aplikaciji navedemo razlog. V knjižnico ne prinašamo kupljenih semen.

7

Upošteevamo dejstvo, da nekatere rastline tvorijo seme šele v drugem letu rasti (npr. korenje).

6

Posušena semena hranimo pod uravnoteženimi in kontroliranimi pogoji: v suhem, temnem in hladnem prostoru.

KATERA NAJ BODO GLAVNA VODILA UPORABNIKOV KNJIŽNICE SEMEN?

NA KAJ MORAMO BITI ŠE POZORNI?

Tla

Pred setvijo je dobro vedeti, v kakšni zemlji bomo vzgajali svoje rastline oziroma kakšna je sestava naših tal (ali so peščena, ilovnata, humozna, glinasta; so kislila ali alkalna). Posledično bomo vedeli, koliko hranil je treba rastlinam še dodajati.

Kolobarjenje

Kolobarjenje ali vrstenje vrtnin je še en zelo pomemben proces, s katerim bomo imeli bolj zdrava tla in posledično tudi rastline. Gre za to, da na isti gredici ne gojimo vedno enakih rastlin, ampak jih menjujemo. Nekatere rastline namreč tla bolj siromašijo, druge lahko pripomorejo k boljši rodovitnosti. Nekatere črpajo hranila iz globljih plasti tal, druge iz zgornjih plasti, nekatere porabijo več enega hranila, druge več drugega.

Ob upoštevanju tega lahko na isti površini sejemo rastline, ki se med rastjo dopolnjujejo in med seboj niso konkurenčne. Kolobarjenje bo uspešno, če poznamo sorodstvene vezi med vrtninami ter upoštevamo dobre in slabe sosedje (glej str. 12–13).

Gnojenje

Namesto mineralnih gnojil priporočamo raje naravna, organska gnojila: gnoj domačih živali, gnojevka, kompost, zeleno gnojenje z rastlinami, pepel, žaganje itd. Tudi pri organskih gnojilih moramo biti pozorni na količine in ne smemo pretiravati. Vedeti moramo tudi, da vse rastline ne potrebujejo gnojenja v enakih količinah.

Večje količine dušika in kalija potrebujejo kapusnice (cvetača, brokoli, zelje, ohrovt), plodovke (paradižnik, paprika, buče, kumare) potrebujejo predvsem tla z veliko humusa.

Rastline, ki potrebujejo bistveno manj hranil, so razne solate, blitva, korenje, por, zelena in radič.

V četrto skupino so metuljnice – rastline, ki ne potrebujejo dodajanja dušikovih hranil, saj si z bakterijami, ki živijo na njihovih koreninah, priskrbijo dušik iz zraka in ga vežejo v tleh (npr. fižol, grah in bob).

Teh rastlin ne gojimo dve leti zaporedoma na isti površini, saj dušik, vezan v tleh, zavira njihovo rast. Jim bodo pa za ta dušik hvaležne druge rastline.

DOBRI SOSEDI – KAJ SADIMO SKUPAJ?

rdeča pesa

korenje

zelje

čebula

grah

paradižnik

česen

fižol

koruza

redkvice

bučke

solata

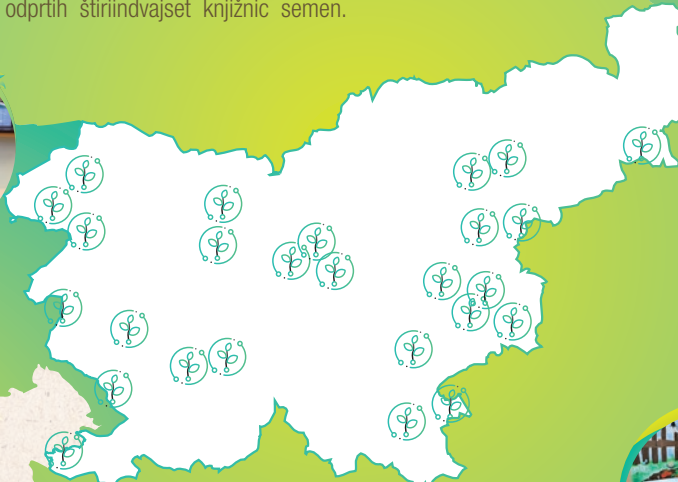
kumare

KNJIŽNICA SEMEN V SLOVENIJI IN TUJINI

Leta 2020 je Goriška knjižnica kot prva knjižnica v Sloveniji odprla Knjižnico semen, njen pomen pa so kmalu prepoznale tudi druge splošne knjižnice. Do začetka leta 2025 se je projektu pridružilo še dvajset slovenskih splošnih knjižnic, v katerih je skupno odprtih štiriindvajset knjižnic semen.

Projekt je leta 2025 zaživel tudi v tujini (Gradska knjižnica Rijeka). Skupaj gradimo mrežo knjižnic semen in ozaveščamo o pridelavi domačih semen ter opozarjamo na pomen samooskrbe in naravnega vrtnarjenja.

OBČANSKA ZNANOST IN KNJIŽNICA SEMEN

CITIZENSCIENCE.SI
Mreža občanske znanosti v Sloveniji

Občanska znanost (ang. Citizen Science)

predstavlja koncept znanstvenoraziskovalnega dela, pri katerem so na različne načine, z različnih vidikov in v različnih oblikah v raziskave vključeni neprofesionalni raziskovalci (dijaki in študenti, člani različnih društev, predstavniki posameznih družbenih skupin, ljubiteljski raziskovalci in vsi, ki jih ta tema zanima). Občanski raziskovalci lahko delujejo v različnih fazah raziskave, npr. pri načrtovanju raziskave in formulaciji raziskovalnega problema, pri zbiranju in ustvarjanju raziskovalnih podatkov, pri analizi podatkov in interpretaciji rezultatov.

Knjižnica semen je tudi del občanske znanosti, saj

temelji na podatkih o rastlinah, ki jih v katalog prispevajo njeni uporabniki. Podatki so dostopni vsem uporabnikom programa in strokovnjakom, ki bi jih želeli uporabiti za potrebe svojih raziskav. Navesti moramo ime rastline in pridelovalca, informacije o lokaciji vrta in oddaljenosti rastline od drugih rastlin, težavnosti pridelave in kalitve semen ter opis rastline in ploda. Dodamo lahko tudi opombe. Program za izposajo se stalno nadgrajuje ter omogoča dodajanje še drugih podatkov, če se izkaže, da je to potrebno.

zalozosemen-brevaloposuz

KNJIŽNICA semen
IZPOSODI - VSEGA - DELU

PREGLED ZALOG SEMEN

KNJIŽNICA semen
brevaloposuz

Šifra semena	Zaloga vrsta	Ime rastline	Druga ime	Leto pridelave	Težavnost pridelave	Težavnost kalitve	Velikost rastline	Oblika listov	Barva ploda	Velikost ploda	Lokacija vrta
183	4	BL.TVA	rušavina	2025	lahko	lahko	niška	rušavina	zelena	majhen	inšerbrng
182	4	SLAVNIK	JABERČKA	2025	lahko	lahko	niška	ŠPČASTI	rodna	majhen	GLUCOROKO
181	3	SKALN B. GORDELNIK	NAVAČNA	2025	lahko	lahko	niška	NAVAČNA	SLUMEN CVET	majhen	GLUCOROKO
180	5	PELIN	SLADKI	2025	lahko	lahko	niška	NAVAČNA	ZELIŠE	majhen	GLUCOROKO
179	5	mak	okrasni roza	2025	lahko	lahko	niška	zobčasta	roza	majhen	globokak
177	1	Organi	Navaden	2024	lahko	lahko	niška	podolgovati	rumen	majhen	brinčoc
176	1	Basilika	Gromozna	2023	lahko	lahko	niška	v-lasti	zelena	majhen	brinčoc
175	1	Basilika	Gromozna	2024	lahko	lahko	niška	srčasta	zelena	majhen	brinčoc
174	2	Listni peteršilj	komenc 2	2024	srednje	srednje	srednja	pernatá	zelena	srednji	hajo
173	1	Korenje	Nianca Clovia 2	2024	srednje	srednje	srednja	pernatá	zelena	srednji	Sesbanja vr
172	1	Ribi	stročji raki	2024	srednje	srednje	niška	srčasta	zelena	brinčoc	brinčoc
171	1	ščitasta hrastov list	hrastov list	2025	srednje	srednje	niška	ščitasta	zelena	brinčoc	brinčoc
170	3	Koromač	Sladki kom.	2024	lahko	lahko	niška	puhasti	brinčoc	brinčoc	brinčoc
169	1	Koromač	Sladki komarček	2024	lahko	lahko	niška	puhasti	brinčoc	brinčoc	brinčoc
168	5	Solata	Zimska	2024	lahko	lahko	niška	podolgovati	brinčoc	brinčoc	brinčoc
166	1	Paprika	Rižca za prženje	2024	lahko	lahko	srednja	srčasta	brinčoc	brinčoc	brinčoc
164	3	Grah	Zeleni vrtek	2024	lahko	lahko	niška	spenjo	brinčoc	brinčoc	brinčoc
163	2	Grah	Nisi	2024	lahko	lahko	srednja	spenjo	brinčoc	brinčoc	brinčoc
162	6	Doš	Navaden	2024	lahko	lahko	niška	srčasta	brinčoc	brinčoc	brinčoc
157	1	Paprika	Zlatica	2024	lahko	lahko	lahko	lahko	brinčoc	brinčoc	brinčoc
156	2	Melona	Talovan	2024	lahko	lahko	lahko	lahko	brinčoc	brinčoc	brinčoc
155	3	Korander	Sativan	2024	lahko	lahko	lahko	lahko	brinčoc	brinčoc	brinčoc
154	3	Sovčnica	Velika	2024	lahko	lahko	lahko	lahko	brinčoc	brinčoc	brinčoc
153	9	Peteršilj	Listni	2024	lahko	lahko	lahko	lahko	brinčoc	brinčoc	brinčoc

Knjžnica semen je del projekta ADELE

Projekt Advancing Digital Empowerment of Libraries in Europe (ADELE) se ukvarja z izobraževanjem odraslih v hitro spreminjajočem se digitalnem okolju. Problematiko naslavlja z razvijanjem različnih brezplačnih spletnih orodij, ki organizacijam za izobraževanje odraslih pomagajo oceniti in izboljšati uporabo digitalnih tehnologij v svojih storitvah.

Orodje je nastalo v sodelovanju petih partnerjev v projektu ADELE. To so: Public Libraries 2030 (PL 2030) iz Belgije, Local Government Management Agency (LGMA) z Irske, European Grants International Academy (EGInA) iz Italije, Centralni inštitut za enoten katalog italijanskih knjižnic in bibliografske podatke (ICCU) iz Italije ter Global Libraries – Bulgaria Foundation (GLBF) iz Bolgarije.

Seed Library France Bevk Public Library, Nova Gorica

In March 2020, the France Bevk Public Library opened a seed library to serve its readers' children collection. It offers them seeds and leaves them to the library to take home to plant the forest.

For the launch of seeds, the FRBL worked with external organisations to develop a programme similar to the one existing. But every one brought to this project – and therefore no budget to list an equivalent to be used. It was therefore that community members were able to use the programme by themselves. The external organisations, including other seed libraries, were able to offer all types of seeds for sale, including the most common ones.

When the library closed during Covid-19, the FRBL, interested in other digital initiatives, could still offer seeds to the users, and could cover all its costs. The seed catalogue is available from home, but the programme itself could not be accessed from the library.

TARGET GROUPS
All age groups (children to young adults)

RESOURCES NEEDED

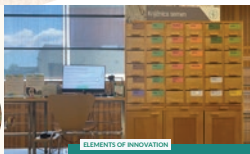
The necessary staff to set up a seed library was their website. In addition, the necessary materials in FRBL and by working with external organisations.

In the technical aspect, the France Bevk Library acquired a book review website, a website and a social media presence to help in reaching out to the community.

A budget for other digital programmes to monitor the programme.

The project has had a lot of success, with several children bringing their own plants, seeds and growing, taking some garden on their balconies. The public library also has events on ecology and gardening, which have had very good feedback.

Since FRBL wanted their seed library, it is other seed libraries in Slovenia have followed suit and started their own project!

ELEMENTS OF INNOVATION

The idea to set a seed library was suggested by the France Bevk Public Library to the community. It took time for the project of seeds were not initially welcomed within the online and social communities. Since FRBL already had an online presence, it was decided to develop and launch a seed library website. It was not possible until the FRBL generated the seed library website for a public project for its community.

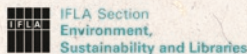
TIPS FOR OTHER LIBRARIES

- To implement a seed library successfully, it is not recommended that the project is only done by the library staff. It is better to have a community of people who are interested in the project and can help in the implementation.
- It is a very important project that should not be done in a hurry. It should be done in a slow and steady manner, with a focus on the community and the project's goals.
- Link to the knowledge website (FRBL) for all projects: www.knjznicna.semen.si and also the seed library website: www.knjznicna.semen.si

V okviru projekta so partnerji zbrali 100 študij primerov digitalnih inovacij v splošnih knjižnicah po vsej Evropi. Samo dvajset primerov dobrih praks je bilo posebej izpostavljenih v posebni brošuri, ki je prevedena v štiri evropske jezike. Ena od teh dobrih praks je tudi Knjižnica semen.

Mednarodni dosežki

Knjižnica semen je med 288 projekti z različnih strokovnih področij, prijavljenimi za nagrado EU Citizen Science Award 2024, prejela častno omembo (Honorary Mention) kot prvi samostojni projekt splošnih knjižnic. Častno omembo prejme le 27 izbranih projektov.

Knjižnica semen je med 44 projekti splošnih knjižnic s celega sveta zasedla 5. mesto v projektu IFLA Best Green Library Project.

Knjižnica semen je bila izbrana med 100 najboljših praks iz Evrope s področja digitalnih storitev za uporabnike v okviru projekta ADELE. Primeri najboljših praks so zbrani v posebni brošuri.

Foto: Alejandro García

SLOVARČEK

Agenda 2030: program ukrepov, ki je bil sprejet v okviru Organizacije združenih narodov z namenom zagotavljanja trajnostnega razvoja na ekonomskem, družbenem in okoljskem področju

biotska raznovrstnost, biodiverziteteta: ekosistemska, vrstna in genetska raznolikost organizmov na nekem območju

kisla/alkalna tla: vrednost pH v naši obdelovalni zemlji; od te je odvisna nadaljnja uporaba gnojil in hranil

mineralna gnojila: vsebujejo mineralne komponente in so pridobljena v industrijskem postopku; pridelana so v tovarnah, na nenaraven način

samooskrba: zadostna pridelava in predelava dobrin za lastne potrebe

sonaravno kmetovanje: kmetovanje, ki temelji na pridelovalnih postopkih in uporabi materialov, ki ne škodujejo okolju, varujejo naravne vire ter trajno ohranjajo zemljo in njeno rodovitnost

trajnostno: tako, da čim manj obremenjuje okolje, razpoložljive naravne vire, da bi se ti ohranili čim dlje, za prihodnje generacije

VIRI

Citizenscience.si (b. d.). Kaj je občanska znanost?
<https://citizenscience.si/obcanska-znanost/kaj-je-obcanska-znanost/>

Pušenjak, M. (2007). *Zelenjavni vrt*. Kmečki glas.

Pušenjak, M. (2010). *Moj ekovrt*. Kmečki glas.

Trojar, I. S. (23. 2. 2015). *Dobri in slabi sosedje na vrtu*. Moj pogled. <https://mojpogled.com/dobri-slabi-sosedje-na-vrtu/>

URNIK

Knjižnica semen bo odprta od začetka februarja do konca oktobra v odpiralnem času Knjižnice Brežice.

STIK

Skrbnica: mag. Sabina Stanič
07 496 26 49, 041 762 990
info@knjiznica-brezice.si
www.knjiznica-brezice.si

Knjižnica semen

Nosilka projekta je Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica.

Besedila: Saša Vidmar, Rosana Vrh Makarovič, Franka Koren, Ana Kosič

Za Knjižnico Brežice: mag. Tea Bemkoč, direktorica

Fotografije: Freepik, Wikimedia Commons, Adobe Stock, arhiv Knjižnice semen

Ilustracije: Kristina Hoffmann

Oblikovanje: GAF LAB, Rok Bezeljak, s. p.

Tisk: ARTisk, Aleksander Rožman, s. p.

Naklada: 300 izvodov

Brežice, januar 2026

